

آیین نامه

۶۵۱۳۷

تقدیر، تشکر و اعتذار

آغاز و انجام پژوهش میسر نگردید، مگر با استعانت از الطاف الهی؛ پس، ستایش او را سزد، او که از علم بی پایان خویش، ما را بهره ای عنایت فرمود.

اکنون که به یاری خدای منان، نگارش این رساله به اتمام رسید بر خود فرض می دانم تا در اجابت امر معصوم (ع) که "من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق" از همه آموزگاران و معلمان که در تربیت و تعلیم اینجانب کوشا بودند؛

از استاد فرهیخته، جناب آقای دکتر کیومرث کلانتری، که بی مضایقه، مرا در این راه هدایت و راهنمایی فرمودند؛

از جناب آقای دکتر سید ابراهیم قدسی، که از ارشادات ایشان بهره فراوان برده ام؛
از همه اساتید معظم دوره کارشناسی و تحصیلات تکمیلی، که بی دریغ، از اندوخته های علمی خویش مرا بهره مند فرمودند؛

از آقای سیامک بای، مسئول آموزش تحصیلات تکمیلی دانشکده، که همیشه با روی باز، مرا پذیرا بودند؛

از جناب آقای عباسعلی دریانی، ریاست محترم دادگستری شهرستان بابل، که با وجود تراکم سنگین کار قضایی، فرصت لازم را جهت نگارش این رساله در اختیارم نهادند؛
از همسر و فرزندم - علی - که با همکاری توأم با محبتشان امید بخش من بودند؛
و از همه کسانی که ذکر نامشان ضرورت داشته ولی از قلم افتادند، سپاسگزاری می نمایم.

خرداد ۱۳۸۲

تقدیم به:

آنان که در راه اعتلای اسلام عزیز و حفظ استقلال ایران زمین و پاسداری از حق از جان، مال، اندیشه و

قلم دریغ نورزیده اند؛

به امام خمینی (ره)، که دیدگاه نوین او، به اجتهاد دینی جانی تازه بخشیده و اسلام را از سقوط در ورطه

تحجر و فراموشی نجات داد؛

و به پدر و مادرم، که با تمام توان در رشد و اعتلای من کوشیدند؛

و به همسرم، که با تحمل مرارت ها، همیشه ایام، نوید بخش زندگی و قوت قلبم بودند؛

و به فرزندم علی، که در طول دوران تحصیل و نگارش این رساله با اغماض از بازیهای کودکانه مرا در

این راه یار و یاور بودند، امید که در امر تحصیل علم و دانش و کسب فضیلت، با هدف خدمت به

محرومین، به انگیزه جلب رضایت ایزدمنان، سربلند و مؤید باشند.

خرداد ماه ۱۳۸۲

چکیده:

اصلاح و تربیت مجرمین، بازگرداندن آنان به زندگی اجتماعی و هموار ساختن راه بازگشت آنان به یک زندگی شرافتمندانه، جلوگیری از تکرار جرم توسط بزهکاران و نیز ارباب سایرین مخصوصاً افراد مستعد بزهکاری، در طول تاریخ حقوق جزا مد نظر همه اندیشمندان و علمای این رشته بوده و هر یک با توجه به باور خود راهی را در جهت وصول به مقصود پیشنهاد می کردند. افزایش آمار جرائم در کلیه کشورها از جمله ایران ناکارآمدی کیفر را در کنترل رشد جرائم به اثبات رسانده است. اجرای علنی مجازاتها بعنوان مهمترین راهکار پیشگیری از وقوع جرائم اخیراً مورد عنایت سیاستگذاران قوه قضائیه ایران قرار گرفته است. گوهر این اندیشه در این امر خلاصه می شود که هر اندازه جنبه خوفناکی مجازات، ابعاد اربابی آن و جنبه ترذیلی و رسوا کنندگی کیفر افزونتر باشد بهمان نسبت مانع از تکرار جرم توسط مجرم و نیز ارتکاب آن توسط افراد مستعد بزهکاری می گردد. صاحبان این اندیشه اجرای علنی مجازاتهای حدود و تعزیرات (که قابل اعمال بر بدن بزهکار هستند) را واجد مشروعیت شرعی دانسته و به آیه ۲ سور نور و نیز به روایات وارده در این خصوص استناد می نمایند و با اعتقاد به وجوب اجرای علنی مجازاتها اجرای علنی را در کاهش بزهکاری موثر می دانند.

در مقابل این نظر، گروهی «وجوب» اجرای علنی مجازاتها را فاقد مشروعیت شرعی

دانسته و با فرض اعتقاد به مشروعیت وجوب اجرای علنی امروزه اولاً: اجرای علنی را

علائم اختصاری :

بی تا : بدون تاریخ

بی نا : بدون ناشر

ج : جلد

چ : چاپ

ص : صفحه

ق . م . ا . : قانون مجازات اسلامی

ق . م . ع . : قانون مجازات عمومی

ه . ق . : هجری قمری

ه . ش . : هجری شمسی

ق . ا . : قانون اساسی

فهرست مطالب

۱.....	مقدمه
۳.....	الف) طرح مساله اجرای علنی مجازاتها
۴.....	ب) سوالات تحقیق
۵.....	ج) سابقه تحقیق
۵.....	د) ضرورت تحقیق
۵.....	ه) فرضیه های تحقیق
۶.....	و) روش انجام تحقیق
۶.....	ز) روش و ابزار گردآوری اطلاعات
۷.....	ک) طرح کلی تحقیق
۸.....	فصل اول: کلیات
۸.....	بخش اول: انواع مجازاتها
۹.....	گفتار اول: اقسام مجازات در قانون مجازات عمومی سابق
۹.....	مبحث اول: مجازاتهای جنایی
۱۰.....	مبحث دوم: مجازاتهای جنحه‌ای
۱۱.....	مبحث سوم: مجازاتهای خلافی
۱۱.....	گفتار دوم: انواع مجازاتها در قانون مجازات اسلامی
۱۲.....	مبحث اول: حدود
۱۵.....	مبحث دوم: قصاص
۱۸.....	مبحث سوم: دیات
۱۹.....	مبحث چهارم: تعزیرات
۲۳.....	مبحث پنجم: مجازات بازدارنده
۲۵.....	بخش دوم: اهداف مجازاتها
۲۵.....	مقدمه
۲۷.....	مبحث اول: هدف اخلاقی (مکافات و سزا دادن)

۳۲.....	مبحث دوم: هدف ارعابی (بازدارندگی)
۳۸.....	مبحث سوم: هدف اصلاح و باز پروری
۴۳.....	فصل دوم: نقش مقتضیات زمان و مکان در اجرای احکام اسلام
۴۵.....	بخش اول: تبعیت احکام از مصالح و مفاسد
۴۷.....	بخش دوم: احراز ملاکات احکام توسط عقل
۵۲.....	بخش سوم: تغییر احکام با تغییر ملاکات
۵۳.....	مبحث اول: دیدگاه عدم تاثیر زمان و مکان در قوانین اسلام
۵۵.....	مبحث دوم: دیدگاه تاثیر زمان و مکان در قوانین اسلام
۶۳.....	فصل سوم: بررسی اجرای علنی مجازاتها در حقوق اسلام و حقوق موضوعه
۶۳.....	بخش اول: بررسی اجرای علنی مجازاتها در حقوق اسلام
۶۳.....	گفتار اول: بررسی اجرا یا عدم اجراء حدود در زمان غیبت امام عصر (عج)
۶۴.....	مبحث اول: مخالفین نظریه اقامه حدود در زمان غیبت امام عصر (عج)
۷۰.....	مبحث دوم: موافقین نظریه اقامه حدود در زمان غیبت امام عصر (عج)
۸۴.....	گفتار دوم: دیدگاه فقهاء و صاحب نظران در مورد مشروعیت اجرای علنی مجازاتها
۸۴.....	مبحث اول: در حدود
۸۴.....	اول: در حد زنا
۸۴.....	۱- در قرآن
۸۵.....	۲- در سنت و روایات
۸۷.....	الف) دیدگاه فقهاء در مورد حکم فقهی اعلام
۸۸.....	گروه اول: وجوب اعلام
۸۸.....	۱- سید احمد خوانساری
۸۸.....	۲- حسن بن علی طوسی (شیخ الطائفه)
۸۸.....	گروه دوم: استحباب اعلام
۸۸.....	۱- زین الدین عاملی (شهید ثانی)
۸۹.....	۲- آیه ... سید علی طباطبایی
۸۹.....	۳- آیه الله سید حسن مرعشی
۹۰.....	۴- آیه الله فاضل لنکرانی

گروه سنوم: مباح بودن اعلام	۹۱
۱- محقق حلی	۹۱
۲- ابوالقاسم خویی	۹۱
۳- امام خمینی (ره)	۹۱
۴- احمد بن ادریس حلی	۹۱
ب) دیدگاه فقها نسبت به ضرورت حضور مردم	۹۲
اول: دلایل موافقان و جوب	۹۳
دوم: نقد دلایل موافقان و جوب	۹۴
ج) دیدگاه فقهاء در مورد تعداد شهود	۹۷
د) دیدگاه مفسرین قرآن در مورد تعداد شهود	۹۸
دوم: در سایر حدود	۹۹
۱- حد محاربه	۹۹
۲- حد لواط	۱۰۱
مبحث دوم: در قصاص	۱۰۳
مبحث سوم: در تعزیرات و مجازات بازدارنده	۱۰۴
مبحث چهارم: استفتائات فقهاء و اظهار نظر صاحب نظران	۱۰۸
بخش دوم: اجرای علنی مجازاتها در حقوق موضوعه	۱۱۵
الف) اجرای علنی مجازاتها در قانون آ.د.ک (۱۲۹۰)	۱۱۵
ب) اجرای علنی مجازاتها از سال ۱۳۴۳ تا ۱۳۵۷	۱۱۵
ج) اجرای علنی مجازاتها پس از پیروزی انقلاب اسلامی تا سال ۱۳۷۰	۱۱۶
د) اجرای علنی مجازاتها پس از تصویب آیین نامه لغو اجرای احکام مصوب ۱۳۷۰/۲/۱۵	۱۱۸
ه) اجرای علنی مجازاتها پس از تصویب قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸/۶/۲۸	۱۱۹
فصل چهارم: آثار اجرای علنی مجازاتها	۱۲۱
بخش اول: ممانعت از بزه پوشی	۱۲۱
مبحث اول: مبانی بزه پوشی	۱۲۵
۱- کیفر زدایی	۱۲۵
۲- توجه به ارزشهای اخلاقی و مصالح اجتماعی	۱۲۷

۱۳۰ مبحث دوم: محدودیت های بزه پوشی
۱۳۰ ۱- حمایت از حقوق جامعه و مصالح عمومی
۱۳۱ ۲- تجاهر به فسق
۱۳۴ بخش دوم: پیشگیری از وقوع جرائم
۱۳۶ مبحث اول: موافقان اجرای علنی مجازات
۱۳۶ ۱- پیشگیری عام و خاص
۱۳۷ ۲- جلب رضایت مردم
۱۳۸ ۳- جرم علنی، مستلزم مجازات علنی است
۱۴۰ ۴- اجرای صحیح قوانین
۱۴۰ ۵- کثرت جرائم
۱۴۰ ۶- بازدارندگی اجرای علنی از منظر روان شناسی
۱۴۲ مبحث دوم: مخالفان اجرای علنی مجازاتها
۱۴۲ ۱- توجه به علل بزهکاری
۱۴۷ ۲- صرف اجرای اعدام موجب پیشگیری از جرم است، نه اجرای علنی
۱۴۸ ۳- کاهش حساسیت مردم در مقابل اجرای علنی
۱۵۲ ۴- اجرای علنی شلاق با فلسفه مجازات در تعارض است
۱۵۲ ۵- تاثیر مخرب بر روی کودکان و زنان
۱۵۳ ۶- تضمین اجرای صحیح احکام، دلیل منطقی نیست
۱۵۳ بخش سوم: وهن اسلام
۱۵۵ ۱- فلسفه تشریح مجازات در اسلام
۱۵۵ ۲- وجود ضابطه در اجرای حدود
۱۶۳ بخش چهارم: مجازات مضاعف
۱۶۴ بخش پنجم: نقض میثاق های بین المللی
۱۶۷ نتیجه
۱۷۱ ضمیمه
۱۹۹ منابع و مآخذ
۲۱۱ ABSTRACT

مقدمه

از همان لحظه که انسان با خصیصه اختیار پا به عرصه وجود نهاد و جامه هستی بر تن کرد، پاداش و کیفر، مفهوم یافت و انسان بر دو راهی انتخاب، راهی به سوی کیفر و یا امیدی به پاداش داشته است. اما این موجود ناشناخته، که آمیزه‌ای از اجبار و اختیار داشت، را تا کجا می‌توان مسؤول و اعمال و کردار وی را قابل مجازات دانست! ضرورت کیفر و صیانت از خود و اجتماع و کیفر شایسته و متناسب و تاثیر اجرای مجازات بصورت علنی یا در خفاء، بزعم کیفر دهندگان، همه و همه مسائلی است که از ابتدایی‌ترین جوامع، ذهن آدمی را مشغول کرده بود. حتی، قبل از تشکیل مفهوم دولت و حاکمیت، انسان، بزعم خود، در قالب انتقام جویی و دادگستری خصوصی، به بهترین نحو، اعمال کیفر می‌نمود. پس از شکل گیری دولت‌ها و اقتدارات عمومی، مبحث ضرورت کیفر و شکل و نحوه آن و خصوصاً مسئله دفاع از اجتماع و حفظ نظم عمومی، کم‌کم سازمان و انسجام یافت و مجازات‌ها، از آن زمان تا اکنون، اشکال مختلفی بخود گرفت و در هر زمان و هر جامعه، رنگ و صبغه خاصی داشته است. اما آنچه که عموماً بتوان در مورد مجازات بطور کلی در جوامع مختلف بیان داشت این است که به مرور از شدت و خشونت مجازات کاسته شده و مجازات‌ها، منطبق با پیشرفت جوامع، منطقی‌تر، معقول‌تر و شاید بهتر بتوان گفت همگام با جرائم ظریف‌تر شده و نحوه اجرای مجازات‌ها نیز تعدیل گشته است. در جوامع اولیه، کیفر متناسب با جرم ارتكابی نبوده و نه تنها خود مجرم ممکن بود به سخت‌ترین و خشونت‌بارترین مجازات کیفر ببیند، بلکه اغلب دامنه کیفر، خانواده و بستگان بزهکار را نیز در بر می‌گرفت و کیفرهای سخت و

رعب انگیز، تنها وسیله مبارزه با جرائم بود و کیفرهایی که بر ضد تمامیت جسمانی و حیات شخص و یا سلب آزادی وی بوده در شکل و انواع مختلف اجرا می گردید. بعنوان مثال مجازات اعدام گاه با شمشیر، گاه با پرت کردن محکوم از بلندی، گاه با سوزاندن و یا غرق کردن در آب و یا اعدام با گیوتین و ... و غالباً بصورت علنی و در میادین شهر و مناطق پر جمعیت جهت رسوایی هر چه بیشتر محکوم و نیز ارباب سایرین اجرا می گردید؛ اما، بسیاری از این اشکال مجازات، با مقتضیات کنونی اکثر جوامع سازگاری ندارد و حتی بسیاری از کشورها نیز، بطور کلی این مجازات را مطرود و منسوخ اعلام نموده اند. امروزه، والاترین هدفی که برای حقوق جزا قائل هستند، همانا، اصلاح و تربیت مجرمین و بازگرداندن آنان به زندگی اجتماعی و هموار ساختن راه بازگشت آنان و حمایت و مراقبت از بزهکاران در این مسیر است، نه اعمال مجازاتهای خشن، که به قصد ارباب و بازدارندگی صورت می پذیرد. چه آنکه در سیر تحول مجازاتها در طول تاریخ، از کیفرهای شدید و نحوه اجرای آن، نتیجه منظور، که همانا تنبیه و تبه مجرم و ارباب سایرین در خودداری از ارتکاب عمل مشابه است، حاصل نشده و ضرورت انطباق کیفر و نحوه اجرای آن با مقتضیات کنونی جوامع و پیشرفتهای فرهنگی و اجتماعی احساس می شود.

با وجود فنآوری جدید در زمینه اینترنت و امواج ماهواره ای و تبدیل جهان به یک دهکده جهانی و انتشار اخبار و اطلاعات و اطلاع رسانی در کمترین زمان ممکن، بررسی تاثیر اجرای علنی مجازاتها در حصول اهداف مطلوب در نحوه اعمال کیفر، ضروری بنظر می رسد. زیرا کیفر، تنها وسیله مبارزه با جرم و تنها راه اصلاح مجرمین نیست. بنابراین، چه

بسا رفع و انحلال و تعلیق کیفر و اجرای مخفیانه کیفر خود مایه اصلاح بزهکار و موجب تشویق او برای پیش گرفتن راه مستقیم باشد و اجرای آشکار آن نتیجه معکوس داشته باشد.

هر گونه ویژگی و هدفی که برای مجازاتهای کیفری قائل باشیم، تنها در مرحله اجرای حکم است که تامین می گردد. بنابراین با صدور حکم به محکومیت کیفری و لازم الاجرا شدن آن، اعمال ضمانت اجراها و مجازاتها، معنا و مفهوم پیدا می نماید. بر این اساس، اجرای احکام ما حاصل و نتیجه دادرسی های کیفری است و چنانچه در این مرحله ضعف و سستی در اجرای مجازات رخنه نماید دادرسی کیفری بی ثمر و یا کم ارزش خواهد شد.

الف) طرح مساله اجرای علنی مجازاتها

از یک منظر، مجازاتها، به دو بخش منقسم می شوند:

بخش اول: مجازاتهایی هستند که مستقیماً بر بدن بزهکار اجرا و اعمال می شوند و اصطلاحاً، به اینگونه مجازاتها، مجازاتهای بدنی گفته می شود از جمله قصاص نفس، قصاص عضو، رجم، اعدام و شلاق.

بخش دوم: مجازاتهای غیر بدنی است که بر مال یا آزادی بزهکار اعمال می گردد از جمله جریمه نقدی، حبس و تبعید.

مجازاتهای دسته دوم ذاتاً به گونه ای است که به صورت غیر علنی اجرا شده و موضوع تحقیق منصرف از آن است. بنابراین، محل نزاع، صرفاً راجع به این است که آیا جرائم دسته اول را می توان به صورت علنی در مرئی و منظر عموم به منصفه اجرا در آورد؟

در چند سال اخیر دستور العملی از سوی رئیس قوه قضائیه صادر شد و ضمن آن از محاکم درخواست اجرای علنی مجازاتهای دسته اول گردید. این امر موجب ایجاد واکنشی در جامعه از سوی فقها و اندیشمندان حقوق کیفری و علوم اجتماعی و بعضاً جناح های سیاسی شده است. گروهی، اجرای علنی مجازاتهای دسته اول را عین اجرای حکم خداوند دانسته، مستنداتی از آیات قرآن، احادیث و روایات، در تایید نظر خود آورده و در اعمال آن اصرار و پافشاری کردند؛ ولی گروهی دیگر، آن را غیر قابل اجرا و موجب توالی فساد در اجتماع دانسته اند و نیز آن را در کنار مجازاتهای مصوب قانونگذار، یک نوع مجازات مضاعف می دانند.

ب) سؤالات تحقیق

- ۱- آیا دلیل شرعی بر وجوب اجرای علنی مجازاتها وجود دارد؟
- ۲- بر فرض وجوب شرعی اجرای علنی برخی از مجازاتها (حد زنای غیر محصن) آیا تسری و تعمیم آن به سایر حدود و نیز قصاص و تعزیرات و مجازات بازدارنده واجد مشروعیت شرعی و قانونی است؟
- ۳- بر فرض وجوب شرعی اجرای علنی مجازاتها چنانچه در سطح بین المللی چنین عملی موجب وهن اسلام گردد سیاست جنایی ایران چه راهکاری را باید در پیش گیرد؟
- ۴- آیا اجرای علنی مجازاتها موجب کاهش بزهکاری و پیشگیری از وقوع جرم و نیز مانع تکرار جرم در آینده است؟

۲- از بین کلیه حدود، فقط، حد زناى غير محصن در قرآن كريم مورد حكم قرار گرفته و تسرى و تعميم آن به ساير حدود و به طريق اولى قصاص و تعزيرات و مجازات بازدارنده فاقد دليل است.

۳- با فرض وجوب اجراى علنى مجازاتها، در صورتىكه اجراى علنى مجازاتها موجب وهن اسلام گردد، نه تنها بايد از اجراى علنى خوددارى ورزید؛ بلکه بنظر بسيارى از فقهاء، از جمله امام خمينى (ره)، چنانچه حتى اجراى مجازات غير علنى موجب وهن اسلام گردد بايد از اجراى آن خوددارى ورزیده و به مجازاتى ديگر تبديل کرد.

۴- نه تنها على الاصول اجراى علنى مجازاتها موجب کاهش بزهكارى نيست؛ بلکه مطابق نظريه جرم شناسى نوين، بويژه تئورى بر چسب زنى (LABELING)، باعث جرم زاى است.

(و) روش انجام تحقيق

توصيفى و تحليلى است. به اين طريق كه، با بررسى نظر فقها و متون حقوق موضوعه جاىگاه فقهى و حقوقى اجراى علنى مجازاتها مورد بررسى قرار مى گيرد؛ سپس آثار و تبعات اجراى علنى مجازاتها در سطح داخلى و بين المللى بررسى شده و. نهايۀ، با تحليل و ارزيابى آنها، راه حل مناسب ارائه مى شود.

(ز) روش و ابزار گردآورى اطلاعات

۱- مراجعه به كتابخانه ها و بررسى كتب فقهى، حقوقى، حديث و تفسير

۲- مراجعه به روزنامه ها

ک) طرح کلی تحقیق

این تحقیق، شامل: مقدمه و ۴ فصل خواهد بود. در مقدمه به کلیات تحقیق از جمله مساله اجرای علنی مجازاتها، سئوالات، سابقه، ضرورت، فرضیه های تحقیق و... پرداخته شده است. در فصل نخست به کلیات خواهیم پرداخت که شامل دو بخش است: بخش اول انواع مجازاتها و بخش دوم: اهداف مجازاتها و در فصل دوم به بررسی نقش مقتضیات زمان و مکان در اجرای احکام اسلام می پردازیم که سه بخش را شامل می شود: بخش اول تبعیت احکام از مصالح و مفاسد بخش دوم: احراز ملاکات احکام توسط عقل و بخش سوم: تغییر احکام با تغییر ملاکات. و در فصل سوم به بررسی اجرای علنی مجازاتها در حقوق اسلام و حقوق موضوعه و در فصل پایانی به آثار اجرای علنی مجازاتها خواهیم پرداخت.

فصل اول: کلیات

بخش اول: انواع مجازاتها

قبل از بیان اقسام مجازات، نخست به تعریف عنوان مجازات می پردازیم تا در خلال بحث بی نیاز از توضیح آن باشیم. کلمه "مجازات" معادل واژه جزا بمعنای پاداش دادن، کیفر، سزا، کفایت کردن و بجا آوردن حق دیگری است.^۱ در تعریف جزا گفته‌اند جزا در اصل بمعنای بی نیازی و کفایت است. پاداش را جزا می گویند چون از حیث مقابله و برابری کردن در آن کفایت است.

واژه جزا به کرات در قرآن بکار رفته است.^۲ از توجه به مجموع آیاتی که در این خصوص آمده استنباط می شود که کلمه جزا یا به معنای پاداش عمل نیک یا کیفر و سزای عمل بد در قرآن استعمال شده است.

در لغت نامه دهخدا، مجازات به معنای پاداش دادن، جزا دادن در نیکی و بدی، سزا، کیفر، پادافراه و مشقتی که مقنن بر مجرم تحمیل می کند آمده است.^۳ در مجموع می توان گفت که مجازات تنبیه و کیفری است که بر مرتکب جرم تحمیل می شود. لذا مفهوم رنج از مفهوم مجازات غیر قابل تفکیک است و در واقع رنج و تعب وجه ممیزه حقیقی مجازات است. همین ضابطه، مجازات را از اقدامات انضباطی که قبل از ارتکاب جرم، برای جلوگیری از وقوع آن اعمال می شود و نیز اقدامات مربوط به جبران زیان های ناشی از

۱- دهخدا، علی اکبر- لغتنامه دهخدا- ج ۱۵- ص ۴۰۹- موسسه لغتنامه دهخدا (۱۳۴۱)

۲- سوره الرحمن آیه ۶۰ "هل جزاء الا احسان الا الاحسان" - آیا پاداش نیکی جز نیکویی است

سوره بقره آیه ۸۵ "فما جزاء من يفعل ذالک منکم الاخذی" - پس جزای چنین مردم بدکردار چیست بجز ذلت و خواری سوره مائده آیه ۳۲- "انما جزاء الذین یحاربون ا... و رسوله" - همانا کیفر آنان که با خدا و رسول او به جنگ برخیزند...

سوره سبا آیه ۲۷ "فالولک لهم جزاء الضعف بما عملوا" - و آنان پاداش اعمال صالحشان مضاعف و افزون است

۳- دهخدا، علی اکبر- پیشین- ج ۳۷- ص ۴۲۱

دعای حقوقی منفک می کند. با توجه به تعریف فوق اقدامات تامینی و تربیتی از جهت اینکه تدابیری به منظور دفاع و حمایت از جامعه است با مجازات، وجه تشابه دارد ولی، چون هدف از اعمال این اقدامات رنج و آزار فرد نیست^۱ - هر چند موجب محدودیت برای افراد می شود - از مفهوم مجازات بمعنای خاص آن جدا می گردد.

گفتار اول: اقسام مجازات در قانون مجازات عمومی سابق

با بررسی سوابق قانونگذاری در ایران بر طبق مجازاتهای پیش بینی شده برای اعمال مجرمانه، ملاحظه می شود، قانونگذار ایران در سال ۱۳۰۴ با الهام از قوانین خارجی از حیث شدت و ضعف، جرایم را به چهار درجه: جنایت، جنحه مهم، جنحه کوچک و خلاف تقسیم کرده بود. با تصویب قانون مجازات عمومی در سال ۱۳۵۲ چهار درجه تقسیم بندی به سه درجه: جنایت، جنحه و خلاف تقلیل یافت، و تقسیم جنحه به مهم و کوچک از بین رفت. در مطلع بحث، به توضیح مختصر هر یک از موارد فوق می پردازیم:

مبحث اول: مجازاتهای جنایی

مطابق ماده ۸ مجازات عمومی سال ۵۲، مجازات های جنایی عبارت بودند از: ۱- اعدام ۲- حبس دائم ۳- حبس جنایی درجه یک از ۳ تا ۱۵ سال ۴- حبس جنایی درجه دو از ۲ تا ۱۰ سال؛ و به موجب تبصره این ماده، حبس های جنایی توأم با اعمال شاقه، به حبس دائم و حبس های موقت با اعمال شاقه نیز به حبس های جنایی درجه یک تبدیل شد.

^۱ - ماده یک قانون اقدامات تامینی مصوب ۱۳۳۹/۲/۱۲ "اقدامات تامینی عبارتند از تدابیری که دادگاه برای جلوگیری از تکرار جرم (جنحه یا جنایت) درباره مجرمین خطرناک اتخاذ می کند...."